

Rezerwat Biosfery Bory Tucholskie

ŚWIATOWY REZERWAT
BIOSFERY BORY TUCHOLSKIE
EUROPEJSKIM WZORCEM
WSPÓŁŻYCIA CZŁOWIEKA
Z PRZYRODĄ

BORY TUCHOLSKIE

Kraina o niepowtarzalnym pięknie krajobrazu, z dużą ilością czystych strug, jezior i malowniczych oczek wodnych. Ogromna przestrzeń, wypełniona zielonymi borami i lasami urzekającymi swą potęgą i majestatem nie tylko przyrodnika. Obejmuje ona około 300 tysięcy hektarów powierzchni (zajmuje niemal 1,5% całkowitej powierzchni Polski).

Jej współczesny obraz kształtował się ponad 10 tysięcy lat temu w czasie ostatniego zlodowacenia na ziemiach Polski. Wzdłuż czoła lodowca tworzyły się wówczas wały i pagórki moren czołowych, a na ich przedpolu wody wypływające spod topniejących lodów, usypały rozległe równiny piaszczyste zwane sandrami. Na tym piaszczystym, ubogim podłożu zachowały się zbiorowiska leśne Borów Tucholskich.

Jest to kraina o bardzo bogatej sieci wód powierzchniowych - rzek, strug i licznych jezior. Głównymi ciekami Borów Tucholskich są przepiękne, o górskim charakterze, rzeki: Brda i Wda. Wszystkie cieki płyną na południe lub południowy wschód, niosąc swe wody dawnymi szlakami odpływu wód polodowcowych do „królowej polskich rzek” - Wisły.

Głównym bogactwem tej ziemi, stanowiącym o atrakcyjności tej krainy, są lasy. Znajdują się tu prawie wszystkie zbiorowiska leśne występujące na Niżu Środkowoeuropejskim. Przeważają bory sosnowe, ale zachowały się również fragmenty lasów liściastych w czystej naturalnej postaci. Nagromadzenie cennych gatunków roślin i zwierząt oraz zabytków kultury materialnej - oto wizytówka regionu zasługującego bez wątpienia na szczególną troskę i ochronę.

Zharmonizowany ekosystem, jego duża różnorodność, zgromadzone w stosunkowo czystym środowisku - to przyrodniczy obraz Borów Tucholskich, którego piękno każdy odwiedzający może podziwiać, a przyrodniczy sens i potrzebę ochrony tego wspaniałego krajobrazu rozumieją również ludzie żyjący i gospodarujący na tym terenie.

Z radością oddajemy w ręce czytelników biuletyn pt. „Co to jest Rezerwat Biosfery”. Spełniamy tym samym, znane nam doskonale, prośby i potrzeby w szczególności samorządów terytorialnych oraz wielu innych organizacji, instytucji i osób prywatnych zainteresowanych tworzeniem Rezerwatu Biosfery. Ten piękny fragment naszego regionu wybrany przez szerokie grono osób zaangażowanych w jego ochronę, zaakceptowany i poparty przez lokalną społeczność przy udziale administracji zawiadujących jego obszarem powinien być zaakceptowany przez międzynarodową organizację UNESCO-MAB i uzyskać Certyfikat REZERWATU BIOSFERY. Powinien należeć do wielkiej światowej sieci złożonej z ponad 300 tego typu obiektów na naszym globie. Bory Tucholskie stając się Rezerwatem Biosfery, pozostaną w stałym kontakcie z tą siecią i wchodzić będą we wspólne programy badawcze, ochronne i rozwojowe propagowane na świecie. Ponadto ich przynależność do obszarów ważnych dla naszej planety, bo takimi są rezerwaty biosfery, zwróci uwagę wielu ludzi na ten wspaniały region. Rezerwaty Biosfery ustanawiane są na obszarach prawnie chronionych, wynika to z wymogu zapewnienia im długiego trwania bez drastycznej ingerencji ze strony ludzi. Jednak różnią się od Parków Narodowych i innych form ochrony tym, że posiadają wyraźną strefowość: ściśle chronioną strefę centralną otaczają kolejne strefy przejściowe dopuszczające coraz intensywniejsze wykorzystanie gospodarcze terenu. W ten sposób Rezerwaty Biosfery włączają w proces ochrony lokalne społeczności, wzmagając ich aktywność w wielu dziedzinach życia. Pozytywnie ingerują nawet w obyczaje i kulturę. Ludzie

Od Wydawcy

mają żyć i pracować na obszarze rezerwatu, mają z nim współistnieć tak, aby go nie zniszczyć, lecz z jego dóbr umiejętnie i rozważnie korzystać. To jest przedmiotem i zadaniem przyszłego Rezerwatu Biosfery.

W ciasnej, gęsto zaludnionej Europie jest wiele obszarów chronionych poprzecinanych granicami państw, infrastrukturą komunikacyjną, wielkimi aglomeracjami. Wiadomo, że taka fragmentacja naturalnych krajobrazów i ekosystemów fatalnie odbija się na ich funkcjonowaniu i na racjonalnym w nich gospodarowaniu. To dobrze, że właśnie przyrodnicy i ekologodzy doprowadzają do wspólnego, racjonalnego pielęgnowania dużych, powiązanych wewnętrznie systemów ekologicznych. Takim wielkim systemem ekologicznym są Bory Tucholskie, które w pełni zasługują na to aby stać ważnym elementem światowej sieci obszarów szczególnie znaczących dla ludzkości.

Biuletyn nie mógłby powstać bez finansowego wsparcia. Chcemy w tym miejscu podziękować Wojewódzkiemu Funduszowi Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej w Toruniu, a w szczególności Jego Prezesom; Panu Romanowi Pawłowskiemu i Wojciechowi Kulińskiemu.

Bardzo serdeczne podziękowania składamy również Pani Marii Balakowicz - Wojewódzkiemu Konserwatorowi Przyrody w Bydgoszczy za przychylność i okazaną pomoc przy realizacji tego bardzo potrzebnego wydawnictwa.

Mamy nadzieję, iż wiedza przekazana w tym biuletynie przyczyni się do bliższego poznania zagadnień związanych z tworzeniem jak i późniejszym istnieniem Rezerwatu Biosfery. Liczymy też na to, że już w następnym biuletynie, o ile będziemy mieli zaszczyt go realizować, nie będziemy pisać projektowany przy Rezerwacie Biosfery Bory Tucholskie, czego Państwu i sobie szczerze życzymy.

Towarzystwo Miłośników Borów Tucholskich

Przyrodzie i Ludziom Rezerwat Biosfery „Bory Tucholskie”

Od 100 lat idea ochrony przyrody zajmuje miejsce w świątłych umysłach naukowców, znawców tematu, społeczników i humanistów. Dopiero jednak od trzydziestu pięciu lat słowa Dawida Gatesa, wybitnego przyrodnika amerykańskiego - „...Musimy nauczyć się dbać o środowisko, w którym mamy żyć...” - nabrały istotnego znaczenia, i chodzi tylko o to, czy nauczymy się tego na czas – są odzwierciedleniem podejmowanych działań. Należy w tym miejscu również przypomnieć słynny raport Sekretarza Generalnego ONZ U, Thanta z 1969 r., kiedy to, po raz pierwszy w takim wymiarze, ta międzynarodowa organizacja zwróciła uwagę na sprawę degradacji środowiska przyrodniczego kuli ziemskiej. Po tym fakcie zainteresowanie problematyką ochrony środowiska wzrastało dzięki zaangażowaniu w sprawę wielu środowisk społecznych i naukowych. Zachować cenne przyrodniczo obszary, gdzie jest to możliwe, odtworzyć środowisko zbliżone do naturalnego – oto szczytny cel i powód, dla którego zaczęły powstawać obszary chronione. W początkowym okresie podjęto działania zmierzające do ochrony niewielkich fragmentów, najbardziej cennych, zbliżonych do naturalnych, ekosystemów - w formie rezerwatów przyrody. Z czasem, w wyniku badań i doświadczeń praktycznych stwierdzono, że ta wycinkowa ochrona nie przynosi rezultatów wszakże wyznaczony fragment ekosystemu nie jest odizolowanym obiektem, a wręcz przeciwnie, jest powiązany systemem wzajemnych zależności z otoczeniem, i dzięki niemu istnieje. Dlatego pomyślano o kompleksowej ochronie tworząc wielkoprzestrzenne formy ochrony. Te wielkie przestrzenie obszarów chronionych łączy się w ciągi ekologiczne.

Powstaje sieć obszarów ważnych dla utrzymania procesów ekologicznych i systemów będących ostoją życia, oplatająca całą Ziemię. I tak, w szybkim tempie ochrona przyrody, środowiska w którym żyjemy, stała się działaniem o charakterze globalnym. Przejawem takiego postrzegania problemów ochrony środowiska przyrodniczego jest tworzenie rezerwatów biosfery.

United Nations Educational,
Scientific and Cultural
Organization

REZERWAT BIOSFERY
BIOSPHERE RESERVE

DZIEDZICTWO
LUDZKOŚCI
WORLD HERITAGE

ZESPÓŁ AUTORSKI

Materiał będący treścią Formularza Intencyjnego Rezerwatu Biosfery Borów Tucholskich opracował zespół w składzie:

Dr hab. Andrzej Przystalski, prof. UMK

Dr hab. Andrzej Nienartowicz

Dr Marian Boinski

Dr Roman Dysarz

Dr Lucjan Rutkowski

Mgr Dominik Jan Domin

Mgr Grzegorz Koziński

Mgr Mieczysław Kunz

Współpraca i konsultacje:

Prof. dr hab. Mirosława Ceynowa-Giełdon

Prof. dr hab. Zygmunt Denisiuk

Dr hab. Ludwik Lipnicki, prof. AWF w Poznaniu

Dr Andrzej Raj

Prof. dr hab. Marian Rejewski

Prof. dr hab. Jadwiga Wilkoń-Michalska

W tym miejscu należy serdecznie podziękować tym, którzy przez wiele lat, nie szczędząc czasu, sił i środków, oddając swoją wiedzę i pomysły, wspierali inicjatywę utworzenia Rezerwatu Biosfery w Borach Tucholskich. Są to poza osobami wymienionymi powyżej, między innymi: Marek Wilcz, Roman Gondko, Marek Paetsch, Jan Sabiniarz, Juliusz Nowicki, Janusz Kochanowski, Maria Ławrynowicz, Mariusz Chudecki, Leszek Popowski, Marek Wituszyński, Janusz Palmowski, Kazimierz Cyranowicz, Kazimierz Tobolski, Zbigniew Grugel, Zbigniew Szczepański, Roman Wegner. Podziękowania należą się; leśnikom, samorządowcom, dziennikarzom, przyrodnikom i całej rzeszy sympatyków regionu Borów Tucholskich.

WYDAWCA:

Towarzystwo Miłośników Borów Tucholskich

Zrealizowano przy współpracy z Wydziałem Środowiska i Rolnictwa
Kujawsko-Pomorskiego Urzędu Wojewódzkiego w Bydgoszczy

ISBN 83-87805-01-07